

Dalibor Sokolović*

Uniwersita w Běłohrodze
Filologiska fakulta
Katedra za slawistiku
dalibor.sokolovic@fil.bg.ac.rs

УДК 811.162*255.4=163.41
<https://doi.org/10.18485/slavistika.2024.28.1.8>

Прегледни рад
примљен 22. 6. 2024.
прихваћен за штампу 25. 9. 2024.

PŘEHLAD PŘEŁOŽKOW SERBSKEJE LITERATURY DO SERBIŠĆINY

Twórby serbskeje literatury, kotrež so wozjewichu w přeložku do serbiskeje řeče wustupowachu w 19. a 20. lětstotku jara sporadisce. Přeni wopyt předstajenja serbskich twórbow bě publikacija *Ludowe bajki Serbow*, kotruž lěta 1974 přihotowi Nikola Jeremić. Cyłkowny wuběr z tworjenja Serbow wuńdže lěta 1984, a knihu je pod titulom *Literatura Serbow* w časopisu *Koraci* (XIX/7–8) wuhotowił Radoslav Bratić. We wobłuku digitalneje biblioteki *Rastko Łužica* je so antologija *Poezija Serbow* w lěće 2002 wozjewiła, kaž tež wuběr *Powědančka Serbow*. Serbiski sorabist Mićo Cvijetić je tohorunja 2002 dvě knižce serbskich bajkow spřihotował: *Tři krasne pjeršćenje a Rjana a wohidna holca*. Po tym je 2013 hromadže z Janom Krasnym antologiju načasneho basnistwa Łužiskich Serbow pod titulom *Сунчани тренуци/Wokomiki slónca* wozjewił.

Ključowe słowa: serbska literatura, přeložki do serbišćiny, Nikola Jeremić, Radoslav Bratić, Mićo Cvijetić.

The works of Sorbian literature published in translation into Serbian appeared very sporadically in the 19th and 20th centuries. The first attempt to present Sorbian literature was the publication *Folk Tales of the Sorbs*, prepared by Nikola Jeremić in 1974. A complete selection of works of the Sorbs was published in 1984, and the book was edited by Radoslav Bratić under the title *Literature of the Sorbs* in the journal *Koraci* (XIX/7–8). In 2002, the Rastko Lusatia digital library published an anthology *Poetry of the Sorbs*, as well as a selection *Short Stories of the Sorbs*. Serbian Sorbian studies scholar Mito Cvijetić also prepared two books of Sorbian fairy tales in 2002: *Three Beautiful Rings* and *A Beautiful and an Ugly Girl*. In 2013, together with Jan Krasny, he published the anthology of contemporary poetry of the Sorbs under the title *Сунчани тренуци/Wokomiki slónca*.

Keywords: Sorbian literature, translations into Serbian, Nikola Jeremić, Radoslav Bratić, Mićo Cvijetić.

Přeložki twórbow serbskich awtorow do serbišćiny wustupowachu w druhej połojcy 19. a nimale w běhu cyłeho 20. lětstotka jenož sporadisce. Nic raz Mićo Cvijetić w swojim džěle *Луужички Срби и Југословени* (Цвијетић 1995), kotrež přepytuje literarne a kulturne styki mjez Serbami a juhosłowjanskimi ludami w času 1840–1918, njepriwobroća so wosebje tematicke přeložkow ze serbišćiny do serbišćiny (serbochorwatsćiny). Wažniše přeložki njeeksistuja ani w času mjez dvě-

* <https://orcid.org/0009-0007-1525-7078>

maj swětowymaj wójnomaj,¹ a nachwilne styki mjez serbskimi a serbiskimi literatami, slawistami a kulturnymi džělačerjami njejsu nic raz w dobjě po Druhej swětowej wójnje płody žnjeli. W interviewje Nikole Bratića z Jurjom Bržanom (Братић 1984), kotryž bu 1984 wozjewjenu, serbski awtor rjekny: „У нашем позоришту смо извели низ преведених драмских комада српских аутора. Објавили смо старије и савремене српске и југословенске писце. Али кажемо, превођење наше књижевности у Србији и у Југославији још је увек само симболично.”² Jeho twórby buchu přeložene (najznačiši přeložk romana *Christa: die Geschichte eines jungen Mädchens*, serbisce *Krista, priča o jednoj devojčici*, Brežan 1978), ale to běchu přeložki z němčiny. Nada Djordjevićowa, najwuznamniša serbiska sora-bistka w 20. lětstotku, takle komentowaše 1974 situaciju na polu přeložka a wobjima kulturnych roćahow mjez dwěmaj narodomaj: „Напротив, као да баш данас, кад тај народ први пут у својој хиљадугодишњој историји живи и ствара као слободан и равноправан народ Немачке Демократске Републике и упиње све своје ограничене снаге да иде укорак са много срећнијим и већим народима, ми показујемо скоро потпуну равнодушност према његовим достигнућима”³ (Ђорђевић 1974: 341).

Prěni kompaktny wopyt předstajenja tworjenja w serbskej rěči je kniha *Ludowe bajki Serbow* (serbisce *Народне бајке Лужичких Срба*), kotraž bu wot Nikole Jeremića připrawjena (Jeremić 1974). Tuta publikacija wudospołnja wulku prózdnotu w serbiskej přeložkowej literaturje. To wězo njerěka, zo njepräložowaše so serbska ludowa literatura tež zašo do serbišćiny, ale zo bu wona bjez do-kładneho plana přeložowana, a najhuscišo na zakładže přeložkow druhich rěčow a nic z originala. Do wuběrka bajkow Nikole Jeremića z lěta 1974 słušachu zasadnje bajki z knihi Pawoła Neda *Lučlany Pětr – Serbske bajki* (Nedo 1966). Wón je swoje publikacije w dorěčenju z čěskimi wudawaćelimi sprihotował, při tym keđzbujo, zo njepräindže nutř do zběrki přewjele bajkow podobnych tym čěskim (kulturno-stawizniske zwiski mjez Serbami a Čěchami rezultowachu z križowan-

1 Naspomnjenja hódna je na tutym městnje *Антологија савремених приповедача Западних Словена* (Antologija načasných powědarjow zapadnych Słowjanow), kotraž bu do spočatka Druheje swětoweje wójny w lěće 1938 wot Maćicy Serbiskeje w Nowym Sadze wudata. Wudawaćel bě Jaroslav Mali, a Jovanej Krašičej, kiž bě tež awtor předswowa, słuša za wozjewjenje wulke připóznaće. Antologija wobsahuje nimo pólskich, čěskich a slowakskich tež přeložki serbskich prozowych twórbow, powědančce „Serbscy rjekojo“ Jakuba Lorenca-Zalěškeho a „Wusadny“ Marje Kubašec, přeloženej wot Leopolda Lenarda.

2 „...W našim džiwadle smy rjad přeloženych džiwadłowych kruchow serbiskich awtorow předstajili. Smy staršich a načasných serbiskich a juhosłowjanskich spisowacelow wozjewili. Ale budu prajić, přeložowanje našeje literatury w Serbiskej a Juhosłowjanskej je hišće jenož symboliske.”

3 “Nawopak, jako by džensa, hdžež je tutón narod přěni króć žiwy a tworí w swojich tysacletnych stawiznach jako swobodny a runoprawny narod Němskeje demokratiskeje republiki, a so ze wšěmi swojimi wobmjezowanymi mocami prócuje, zo by z wjele zbožownišimi a wjetšich narodami krok dđeržal, my pokazamy nimale dospołnu wšojadnosć napřećo jeho wudobyćam.”

jom motiwow we ertnej literaturje wobeju ludow). Na tute wašnje je zběrka bajkow nastala, kiž su po swojich kajkosćach pak wuwzaćnje lužiskoserbske pak tež druhim słowjanskim ludam bliske, a tež serbiskim. Z tym bywaše zběrka atraktiwna a chětro zajimawa za komparatiwne přepytowanje słowjanskeje folkloru. Najwjětši džěl bajkow, stawizničkow a powědančkow bu z hornjoserbsćinje přeloženy. Krótke powědančka z ertneje tradicije: *Лутки са Кошинске горе* (Lutki z Košinskeje hory), *Шумска вила* (Lěsna wila), *О светлости која лута* (Wo swětłosci, kotraž dunda), *Водењак и медвед* (Wódny muž a mjedwjedž), *Побеђена Сунчаница* (Poražena Připođnica), *О гори Капоници* (Wo lěsu Kaponica) a *О великом Спревнику* (Wo wulkim Sprjewniku) su z rušćiny přeložene. Nada Djordjevićowa je řeč přeložkow wysoko hódnoćiła: „Оно што одликује књигу Н. Јеремиа, и што данас треба истаћи јесте богат, леп и чист језик којим је написана”⁴ (Ђорђевић 1974: 342).

Lěta 1984 wuńdže cyłkowny wuběr z tworjenja Łužiskich Serbow. Wuhotowar běše Radoslav Bratić. Publikacija je pod titulom *Књижевност Лужичких Срба* (Literatura Serbow) w časopisu *Кораци* (Kročele) wušla (Bratić 1984). Zastupjeni su mnozy awtorojo ze wšěch dobow wuwieća serbskeje literatury: Jan Rak, Jurij Mjeń, Handrij Zejler, Michał Frencl, Měrcin Nowak-Njehorński, Jakub Bart-Ćišinski, Mina Witkojc, Kito Lorenc, Beno Budar a druzu. Přeložowarjo su: z němčiny Gabrijela Arc, Zlatko Krasni, Jovan Koprivnica, Zvonimir Kostić Palanski, Snežana Minić, z łaconšćiny Sinan Gudjević a ze serbsćiny Nada Djordjevićowa.

Prilog br. 1

Nada Djordjevićowa⁵ přeložowaše tež nachwilnje twórby Zejlerja, Ćišinskeho, Jozefa a Měrcina Nowaka a Mina Witkojc. Wyše toho, hromadže z Mile Manewskim wuda w Skopju 1981 antologiju serbskich powědančkow *Бадник* (w makedonskej řeči).

Spočatk 2000tych lět je so wuznamny serbiski slawist Predrag Piper za Serbow, jich řeč, literaturu a kulturu zajimował a je biblioteku *Rastko-Łužica*⁶ založil, kotraž wobsahuje wjace hač 80 awtorow a něhdže 200 džěłow w něšto řečach a je jedna z najwjětšich digitalnych sorabistiskich knihownjow na swěće (wo přinošku profesora Пипера k wuwieću sorabistiskich slědženjow w Serbiskej hlej tež Соколовић 2022).

4 “Štož knihu Nikole Jeremića wuznamjenja a štož měło so džensa wuzběhnyć, je bohata, rjana a čista řeč, w kotrejž je so pišala.”

5 Dalše detaile k žiwjenju a twórby tuteje wulkeje serbiskeje sorabistki namakaće w nastawku Sokolović 2005.

6 <https://www.rastko.rs/rastko-lu> [wot. 21.06.2024]

Prilog br. 2

We wobľuku tuteje biblioteki je so 2002 antologija *Поезија Луџичких Срба* (Poezija Serbow) wozjewiła. Tutón wuběrk z poezije Serbow je přěni swojeho razu, kiž je w serbišćinje wustupował. Jemu je jeničce předchadzał jedyn po wob-sahu a wobjimje hinaši, mały wuběr z basnistwa Serbow (17 basnjow), kotryž bu w Krušewacu w léće 1961 wot wuhotowarja Miodraga M. Parunowaca wozjewjeny (Папуновац 1961). Poezija Serbow móžeše so dotal w serbiskej rěči jenož w literarnych časopisach čitać, druhdy tež w studentskich a džěćacych łopjenach a podobnje, ale tež tam porědko. W přihotowanju běše tež šěrše wudaće tuteje basniskeje zběrki, kotraž dyrbješe klasisku formu knihi měć, a kotrejež wozjewjenje so srjedź 2002 wočakowaše. Tute wudaće njeje so bohužel naposledku wozjewiło. W tutym wuběrje poezije Serbow su serbscy basnicy zastupjeni, kotrychž basnje móža chětro dobry dohlad do serbskeje lyriki 20. lětstotka dać. Jich rjad je chronologiski. Wuwzaće z principa, zo so do zběrki přiliča jenož spisowaceljo 20. lětstotka, je so w padže hymny Łužiskich Serbow sćiniło, kotraž je w 19. lětstotku nastala a je wurězk basnje znateho serbskeho basnjerja Handrija Zejlerja. Najwjetši podžěl basnjow w tutym wuběrku je ze serbsćiny Nada Djordjevićowa přeložila, basnje Jakuba Barta-Ćišinskeho, Handrija Zejlerja, Mata Kosyka, Josefa Nowaka, Jana Skały a Miny Witkoje je Miodrag Parunovac přeložil, jednu baseň je tohorunja Predrag Piper přeložil. Přispomnjenja na kóncu tutoho basniskeho wuběra (*Белешке о песницима*), kotrež posrědkuja čitarjam zakładne podaća wo w tutym wuběrje zastupjenych awtorach, je zestajiła Danica Piper.

W léće 2002 je so wuběr *Приповетке Луџичких Срба* (Powědančka Serbow) w digitalnej formje w bibliotece *Rastko-Łužica* wozjewił, kotryž je tež Predrag Piper sprihotował. Tuta zběrka powědančkow je přěnja zběrka powědančkow serbskich powědarjow w serbiskej rěči. Dotal su so powědančka Serbow jenož w literarnych časopisach čitać móhli, samo tam tohorunja zrědka. K tej zběrce słušeja serbscy spisowaceljo, kotrychž powědančka móhli chětro dobry dohlad do serbskeje powědančkoweje prozy 20. lětstotka poskićić. Jich slěd je chronologiski. Najwjetši podžěl powědančkow w tutym wuběru je ze serbsćiny Nada Djordjevićowa přeložila, a powědančka Jurja Brězana a Křescana Krawca je Ljubica Rajinac přeložila. Přispomnjenja na kóncu zběrki powědančkow je tohorunja Danica Piper zestajiła.

W hišće jednym džělu, kiž je profesor Piper sprihotował a 2002 wozjewił pod titulom *Увод у сорабистику: Хрестоматија за српске слависте* (Zawod do sorabistiki: Chrestomatija za serbskich slawistow) nadeńdžeš přewažnje wědomostne přinoški, ale tež přeložki serbskich studijow Hinca Šustera-Šewca, Helmuta Faski, Ludwiga Ele, Jurja Krawže a druhich.

W přěnich lětdžesatkach 21. lětstotka, Mičo Cvijetić, serbski basnik, spisowacel pućowanskich chronikow a slědžer serbsko-serbskich počahow, je tohorunja 2002 dvě knižce serbskich bajkow sprihotował: *Три красна прстена* (Tři

krasne pjeršćenje) a *Лена и ружна девојка* (Rjana a wohidna holca). Po tym je 2013 hromadže z Janom Krasnym antologiju načasneho basnistwa Łužiskich Serbow pod titulom *Сунчани тренуци/Вокотики слонца* (Smederevo – Budyšin) wozjewił. W tej antologiji zastupjeni su Dorothea Šolćina, Měrana Cušcyna, Lubina Hajduk-Veljkovićowa, Tomasz Nawka, Maksymilian M. Nawka, Benjamin Nawka, Jurij Łušćanski, Kito Lorenc, Lenka (Christiana Piniekowa), Marion Kwicojc, Róža Domašcyna, Benedikt Dyrlich a Beno Budar. Wudawaćelej běštej mjezynarodny festiwal poezije *Смедеревска песничка јесен* (Smederevska basniska nazyma) a Zwjazk serbskich wumělcow. Spěchowana bu kniha wot Założby za serbski lud a podpěrana wot Ludoweho nakładnistwa Domowina. Přebasnili do serbišćiny su serbske teksty Zlatko a Jan Krasni, Mičo Cvijetić, Stevan Raičković, Lubina a Dušan Hajduk-Veljković.

Prilog br. 3

W léce 2016 je serbiska literariska organizacija Српска књижевна задруга (Serbiske literariske nakładnistwo) w swojej ediciji *Мала библиотека* (Mała biblioteka) wozjewiła dwurěčne wudaće knihi Benedikta Dyrlicha pod titulom *Јанске носу/Ивањске ноћи* (Běłohród), z přebasnjenjom Mića Cvijetića.

Prilog br. 4

Snano najwažniše džěło z minjeneje doby je přeložk romana Marje Młynkoweje *Dny w dalinje*, wo kotrymž je so wědžało, zo je Nada Djordjević jón sćiniła, ale njeje wozjewjeny był a dołho po jeje smjerću njebě znate, hdže je wón ležał. Loni smy tutón přeložk namakali, kotryž w přichodnym času budže sprihotowany za čišć a poskićeny wudawaćelej.

Z nam znatych iniciatiwow, wěmy, zo so prihotuje přeložk powědančka *Gero*, z antologije Jurija Krawže z lěta 1987 *Zabyte hrodžišća*, kiž budže z ilustracijemi molerja a profesora z Běłohroda Dragana Bosnića kombinowany.

Nadawki, kotrež w přichodže steja před serbiskimi sorabistami a přeložowarjami su wozjewjenje a popularizowanje toho, štož je hižo wozjewjene, prihotowanje dalšich dwurěčnych přeložkow (kaž *Јанске носу/Ивањске ноћи*), a wutworjenje wjetšej skupiny ludži w Serbiskej, kotriž budu so z přeložkami ze serbsćiny zaběrać.

Literatura

Brežan, Jurij. Krista, priča o jednoj devojčici. Beograd: Nolit, 1978.

Krawža, Jurij. Zabyte hrodžišća. Bautzen: Domowina, 1987.

Pawoł, Nedo. (ed.) Łučlany Pětr – Serbske bajki. Bautzen: Domowina, 1966.

Sokolović, Dalibor. „Nada Đorđević – významná kapitola dějin bělehradské bohemistiky a slavistiky”. *Славистика* 9, 2005: 347–351.

- Братић, Радослав. (прир.) Књижевност Лужичких Срба, тематски број часописа Кораци XIX, 7–8, Крагујевац, 1984.
- [Bratić, Radoslav. (prir.) Književnost Lužičkih Srba, tematski broj časopisa Koraci XIX, 7–8, Kragujevac, 1984]
- Дирлих, Бенедикт. Сунчани тренуци/Wokomiki słońca. Смедерево: Међународни фестивал поезије Смедеревска песничка јесен, 2013.
- [Dirlih, Benedikt. Sunčani trenuci/Wokomiki słońca. Smederevo: Međunarodni festival poezije Smederevska pesnička jesen, 2013]
- Дирлих, Бенедикт. Janske носу/Ивањске ноћи. Београд: Српска књижевна задруга, 2016.
- [Dirlih, Benedikt. Janske nosu/Ivanjske noći. Beograd: Srpska književna zadruga, 2016]
- Ђорђевић, Нада. „Једна збирка бајки: Народне бајке Лужичких Срба. Избрао и превоо Никола Јеремић, Народна књига, Београд, 1974”. Мостови VI, 4/24, Београд, 1975: 341–343.
- [Đorđević, Nada. „Jedna zbirka bajki: Narodne bajke Lužičkih Srba. Izabrao i preveo Nikola Jeremić, Narodna knjiga, Beograd, 1974”. Mostovi VI, 4/24, Beograd, 1975: 341–343]
- Јеремић, Никола. (прир.) Народне бајке Лужичких Срба. Београд: Народна књига 1974.
- [Jeremić, Nikola. (prir.) Narodne bajke Lužičkih Srba. Beograd: Narodna knjiga 1974]
- Мали, Јарослав. (ур.) Антологија савремених приповедача Западних Словена. Нови Сад: Матица српска, 1938.
- [Mali, Jaroslav. (ur.) Antologija savremenih pripovedača Zapadnih Slovena. Novi Sad: Matica srpska, 1938]
- Маневски, Миле, Нада Ђорђевић. (ур.) Бадник: современи лужичкосрпски раскази. Скопје: Македонска ревија, 1981.
- [Manevski, Mile, Nada Đorđević. (ur.) Badnik: savremeni lužičkosrpski raskazi. Skopje: Makedonska revija, 1981]
- Паруновац, Миодраг М. Поезија Лужичких Срба, Крушевац: Багдала, 1961.
- [Parunovac, Miodrag M. Poezija Lužičkih Srba, Kruševac: Bagdala, 1961]
- Соколовић, Далибор. „О сорабистичким интересовањима Предрага Пипера”. Славистика 26/1, 2022: 221–227.
- [Sokolović, Dalibor. „O sorabističkim interesovanjima Predraga Pipera”. Slavistika 26/1, 2022: 221–227]
- Цвијетић, Мићо. Лепа и ружна девојка: лужичкосрпска бајка. Нова Пазова: Бонарт, 2002.
- [Cvijetić, Mićo. Lepa i ružna devojka: lužičkosrpska bajka. Nova Pazova: Bonart, 2002]
- Цвијетић, Мићо. Лужички Срби и Југословени, узајамне литерарне везе у периодици за књижевност, науку и културу (1840–1918). Нови Сад: Матица српска, 1995.
- [Cvijetić, Mićo. Lužički Srbi i Jugosloveni, uzajamne literarne veze u periodici za književnost, nauku i kulturu (1840–1918). Novi Sad: Matica srpska, 1995]
- Цвијетић, Мићо. Три красна прстена: лужичкосрпска бајка. Нова Пазова: Бонарт, 2002.
- [Cvijetić, Mićo. Tri krasna prstena: lužičkosrpska bajka. Nova Pazova: Bonart, 2002]

ПРЕГЛЕД ПРЕВОДА ЛУЖИЧКОСРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ НА СРПСКИ

Резиме

Дела лужичкосрпске књижевности у српском преводу у 19. и 20. веку појављивала су се врло спорадично. Први покушај представљања лужичкосрпске књижевности била је публикација *Народне бајке Лужичких Срба*, коју је 1974. године приредио Никола Јеремић. Комплетан избор дела Лужичких Срба објављен је 1984. године, а књигу је приредио Радослав Братић под насловом *Књижевност Лужичких Срба* у часопису *Корац* (XIX/7–8). На дигиталној библиотеци Растко Лујица издата је 2002. године антологија *Поезија Лужичких Срба*, као и избор *Приповетке Лужичких Срба*. Српски сорабиста Мићо Цвијетић приредио је такође 2002. године две књиге лужичких бајки у преводу на српски језик: *Три красна прстена* и *Лена и ружна девојка*. Цвијетић је 2013. године, заједно са Јаном Красним, објавио антологију савремене поезије Лужичких Срба под насловом *Сунчани тренуци/Wokomiki słónca*.

Кључне речи: лужичкосрпска књижевност, преводи на српски, Никола Јеремић, Радослав Братић, Мићо Цвијетић.